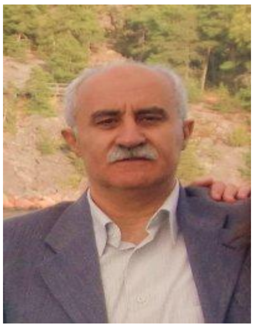

لە سۆئێدییەوە وەرگێڕ حامید مائیلی

ناسیونالیزم

بەشی ٣

ناسیونالیزم و دەوڵەتی نەتەوەیی لە ڕوانگەی چەند پسپۆڕی ئەو بوارەوە

بێنەدیکت ئاندەرسۆن

بنەدیکت ڕیچارد ئۆگورمان ئاندرسۆن 26/8/1936 لە شاری کونمینگی چین لە دایکبووە . زمانناسێکی ئیرلەندی ئەمریکاییە و پرۆفسۆری دەوڵەتناسی دە لێکۆڵینەوەکانی نێودەوڵەتی لە زانستگای کۆرنێل لە ئەمریکا و برای مێژووناسی ناسراو پێرری ئاندەرسۆنە.

توێژینەوە لە سەرناسیونالیزم

بێنەدیکت ئاندەرسۆن دە مەقامی نووسەرێکی سیاسیدا ،نەتەوە بە پێناسەیەکی هاوبەش کە زۆر زوو بوو بە قسەی سەر زاران دەناسێنێ . بۆچوونی و تێڕوانینی ئاندەرسۆن لە مەڕ پێکهاتەی بیری نەتەوەیی هەم مۆدێڕن و هەم عەمەلی بوو. مەبەست لە نەتەوە وەک ڕوانگەیەکی ڕووحی ڕەوانی ،وەک بزووتنەوەیەکی جەماوەری ببووە بنەمای سەرەکی توێژینەوەکەی .

بەرهەمی ئێرنێست گێلنێر یش هەر دەوساڵیدا کە هێ ئاندەرسۆن بڵاوکرابووە کەوتە بەردەستی خوێنەران . لێرەش تێڕوانینەکە هەر شارەستانییانە بوو ،بەڵام گێلنێر بناخەیەکی بۆ بیری نەتەوەیی لە بەرچاو گرتبوو دەئاڵوگۆڕی چوارچیوەی بە سەنعەتیکردن و مۆدێڕنیزەکردنی ،و ئاماژەی بە خۆگونجاندنی زمانناسی دەگەڵ ئەو مۆدێڕنیزمە دەکرد . ئەرێ لە پشت ئەو بیری نەتەوەیی یەوە چ فاکتۆڕی گەلێکی ڕووحی ڕەوانی بوون ؟ ئەرێ ئەو فاکتۆڕە ڕووحی ڕەوانییانە بە مەبەستی سەلماندنی بیری نەتەوەیی چلۆن وەدیهاتوون ؟

هاوبەشێکی نەتەوەیی بریتییە لە تایبەتمەندییەکانی هاوبەش دە نێوان جیلی ئێستا و ڕابردوو و داهاتووی ئەو نەتەوەیەدا .ئەو هاوبەشییە ناتوانێ شتێک بێ بێجگە لەو تایبەتمەندیە ناسراو و نەناسراوانە کە دەبێ لە سەربنەمایەک بە ڕابردوویەکی دوور ودرێژی ڕەوتی سروشتی مرۆڤ بۆ پێناسەی خۆی وەک هەودای پەیوەندی نێوان خزمایەتی و دۆستایەتی بنیات نرابێ .

هەستی نەتەوایەتی هەڵگری ناوەرۆکێکی دیکەیە دە هەڵسەنگاندن دەگەڵ ئەوداب ونەریتەی کۆمەڵگا کە زۆرتر فیزیکی ، سەرلێشێواوێکی کەتا ڕادەیەکیش تایبەتین . هەموو چەشنە هاوبەشێکی کۆمەڵایەتی کەلەسەر ئەو هاوبەشییە بێ بنەمایانەی نێوان مرۆڤەکان پێکدێ دەبێ بە دڵنیاییەوە لەبەرچاوبگیرێن .

هەر وەک چۆن دە فۆڕمی کۆنی ئەو هاوبەشییانەی کە بەوردی دە پێکهاتەکانی یەکگرتووی مەزهەبی یان کەونارایی یانەدا تاقیکراونەتەوە . سەرەڕای وەرچەرخانێکی کارا بەدوای وەدیهاتنی تەکنیکی نوێی چاپەمەنی و بڵاوبوونەوەی لەئوروپادا . تێکەڵاوی بە سێکولاریزە کردن وپێشکەوتوویی دە کۆمەڵگای فێئۆدالی بەرەو کاپیتالیزمدا فۆڕمێکی دیکەی دەسکەوتەکانی چامەنی کە وەک ئاندەرسۆن مەبەستێتی ، دەبێ بووبێ بە بناخەیەک بۆ ئەو بنەما بەرینانە لە دامەزراوەکانی نوێی کۆمەڵایەتیدا . لە لایەن دەسکەوتی چامەنی کاپیتالیزم هەلومەرجی خوێندەواری بۆ جەماوەر ڕەخسا کە هەر ئەوەش بوو بە بنەما بۆ گەشەکردنی بواری زمان وزمانەوانی خەڵکان کە خۆی یەکێک لە هەستە پێداویستییەکانی هەرە گرینگی ناسیونالیزمە بۆهەست بە زمان و فەرهەنگی هاوبەش کردن . بە گوێرەی وتەی ئاندەرسۆن بیری نەتەوایەتی دەتوانرێ بگوێزرێتەوە یان بەگونجێندرێ بۆ نێو هەموو کۆمەڵێک بەو مەرجە ئەو پێناسانە بسەلمێندرێن بۆنموونە ئەو هەلومەرجە بەرینە بۆ ئەو پەیوەندییە هابەشییانە و جەمارییە کە تا ئێستا وەدیهاتوون .بۆ ئەو پێناسانەی کە دەو دوایانەدا ئاندەرسۆن بۆ بەرینبوونەوەی هەستی نەتەوایەتی باسیان دەکا ئەو سێ تکنیکەن واتە سەرژمێری خەڵک،خەریتە ، موزە(کەلەپوری مێژوویی) . ئەوەیکە زۆر بە ڕادیکاڵ دە لێکۆڵینەوەکانی ئاندەرسۆن وەبەرچاو دێن ،ئەوەیەکە ئەو بە بەشە یاسایی و بە کردەوە لە سەرساغبووەکەی دامەزراندنی ئامرازێک بە مەبەستی یەکدەست کردنی بواری جوغرافیایی ،ئەژماری خەڵک ،مێژوو نووسراوەکان ،ناوەستێ و هەنگاوێک زیاتر بەرەو پێش دەنێ و لە خۆی دەپرسێ ،چن ئەو ئامرازانە بۆ پێکهێنانی یاسایەک بۆ کۆمەلگای ئێمە ؟ چن ئەوانەی کە وا پێی دەوترێ سەرئەژمێری خەڵک ، خەریتە ، کەلەپووری مێژوویی کە نوێنەرایەتی خەڵک ، سنووری بەڕیوەبەراتی و مێژووی پێشکەوتووی یەکدەست وهاوبەش دەکەن ؟

ئاندەرسۆن نموونەیەک بۆ نەخشی وەدوا خستن یان ڕەددی ئەوڕوانگەیە دێنێتەوە و دەڵێ : بەشێکی لێکدانەوەی ساکار لە مەڕ وێنەی مەحاسەباتی ناسەرکەوتووانەی نەتەوەیەک کاردانەوەیەکی ڕوونە و واقیعییەتێکی دڵتەزێن کە بەفۆڕمی سەرلێشێواوییەکەیەوە دیارە .ئاندەرسۆن ئەو دیوی شتەکەش هەڵدەداتەوە وئاماژە بە ڕادەیەک لە سەرلێشێواوی دەکا کە بوونە واقیعییەتێکی حاشاهەڵنەگری وەک وەستان و چوخسان دە دیاریکردنی وێنەیەک لە چۆنیەتی سنوور دە بواری نەتەوەیی دا .

کارڵ دابلیوو . دۆچ

کارڵ دابلیوو دۆچ لە 1912/06/21 لە پراگ لە دایکی بووە و لە1992/10/1 لە کامبریج ماساچووسێتی ئەمریکا کۆچی دوایی کردووە و یەکێک لە دەوڵەتناسەکان و پرۆفسۆرە بە ناوبانگەکانی لە نێوان ساڵەکانی 1958–1967 ولەدوایەش چالاکی خۆی لە زانستگاکانی ئەمریکا درێژە پێداوە . دۆچ لە ڕێگای بە تایبەت لێکۆڵینەوەکانی یارمەتیدەرێکی بەرچاوی سەردەمی مۆدێرن لە مێتۆدی ئەزموونی دە بواری توێژینەوەی دەوڵەتیدا بووە . دە نێوان نووسراوەکانیدا بە "(هاوبەشی ئەمنییەتی) و (توێژینەوە لە مەڕ پەیوەندییەکانی نێونەتەوەیی) بکەین.

بەرهەمی کارڵ دابلیوو دۆچ واتە (ناسیونالیزم و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان) دەتوانین بێ شک بڵێین چەکەرەیەک بوو بۆ لێکۆڵینەوەیەکی نوێ لە مەڕ چەمکێکی وەک ناسیونالیزم و بنیاتنانی دەوڵەتی نەتەوەیی . ئەو نووسراوەیە ئەژمارێکی بەرچاوی دەساڵی 1966دا لێ چاپکرا وکارل وەک زانایەکی جێکەوتوو و ئاشنا بە توێژینەوەی چەمکی ناسیونالیزم دوای تەواو بوونی شەڕ بوو . گرینگی دەوەدا بوو کە لەو ڕەوتە پێشووییەی نەزمی ڕووحی ڕەوانی کۆمەڵایەتی کە لە لایەن ,Gustave Le Bons Massans psykologi 1895 نوێنەرایەتی دەکرا گوێزرایەوە بۆ پێداگری لە سەر کەرەسەیەکی تەکنیکی

به دەستانەوە بۆ کارتێکەرییەکی هەرچی زیاتر و فەرهەنگێکی یەکدەست و هاوبەش . سرنجێکی زیاتر بە ڕێکخراوەکانی پەیوەندی جەماوەری کۆمەڵگا دەدرا و دەگونجێندرا _ وده درێژەپێدانەکەش نەخشی ناوەندی پەیوەندییە جەماوەرییەکانی وەک یەکدەست کردنی کەرەسەکان بە مەبەستی بنیاتنانی دەوڵەتێکی نەتەوەیی بە خولقێنەر دەزانی . ئەو ڕەوتە مۆدێرنە پێشکەوتوویە بە روانگەیەکی نوێی توێژینەوە پێی نایە مەیدان ، بەرلە هەموو شتێک ڕووناکایی خستنە سەر چۆنیەتی کۆمەڵگایەکی سەنعەتی وگرینگیی شێوەی ئەوپێکهاتانە دە پەیوەندی دەگەڵ سەرهەڵدانی دامەزراندنی دەوڵەتە نەتەوەیی یەکان . وەک هەلومەرجێکی بنەڕەتی بۆ دابینکردنی کۆمەڵگایەکی سەنعەتی ئاماژە بە پەیوەندییەکانی جەماوەری و پەرەپێدان بە کەرەسەکانی بەرهەمهێنەر لە کۆمەڵگا دا دەکا .دەوڵەتی نەتەوەیی و کۆمەڵگای سەنعەتی بەیەکەوە دەلکێندرێن و وێکڕاش وەک مۆدێلێک دێنە بەر لێکۆڵینەوە . تاریفێکی کە دۆچ لە دەوڵەتی نەتەوەیی دەکرد بەپێی ئەو بناخە دانراوانە بوو .کارڵ دۆچ لە سەر ئەو باوەڕ بوو کە خەڵک لە ڕێگای کاناڵگەلی تەواو و بێ کەموکوڕی پەیوەندییەکانی جەماوەرییەوە دەکرێ ڕێکبخرێن . وەک دۆچ خۆی بە پاڵپشتی ئەو مێتودە مۆدێرنەی توێژینەوە کە زۆرتر ئاماژە بە باسی بەکردەوەکردنی دەوڵەتێکی نەتەوەییە _ نەخشی ڕاستەقینەی پێکهاتەکانی پەیوەندبە دەوڵەتی نەتەوەیی چن _ بە بێ لە بەرچاوگرتنی چۆنیەتی دامەزراندن و چوارچێوەی دەوڵەتێکی نەتەوەیی .

بە قسەیەکی دیکە دە تەکنیکی پەیوەندییە جەماوەرییەکانی ئەو دەوڵەتە مۆدێرنە نەتەوەیی یەدا ،کە خۆی خاوەن نێوێکی ناسیونالیزمی یە ، بدۆزرێتەوە. لە ڕێگای ئەوتۆ تەکنیکێکەوە بۆ پەیوەندییەکانی کۆمەڵگا دەتوانرێ ڕواڵەتی ئەو یەکدەست وهاوبەشی کردنانەی لە مەڕ فەرهەنگی نەتەوەیی دابمەزرێ ، بسەلمێندرێ ، و هەر هەمووشی بە پێی پێویست نوێ بکرێنەوە .

دە کتێبی (ناسیونالیزم و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان)ی دۆچ چاوی بە توێژینەوەیەکی پێشوو لە مەڕ ئەو چەمکە دەکەوێ و ژێرنووسی دەکا وەک وێکچووی دەگەڵ بیر وبۆچوونەکانی خۆی و لە باری کۆمەڵناسییەوە لە سەر هێندێکیان ،دەبینێ کە دەکرێ وەک بنەمایەک بۆ ئەو تێئۆرییەی کە خۆی هێناویەتەگۆڕێ هەڵسوکەوتی دەگەڵ بکرێ ، جا ئەوەیە کە دۆچ پێشنیارەکانی خۆی دێنێتە گۆڕێ ، دەیانناسێنێ لەوانە تێئۆری بنەما بۆ ئەوپەیوەندی بەکەلکانەی کۆمەڵگا بۆ دەوڵەتی نەتەوەیی .جێوازی نێوان کۆمەڵگا و کۆڕ(دەستە) دیاری دەکا کە لە مانای پردەبازی حەیاتی نێوان ئەو جووتە تێبگەین .

زۆرجاران دۆچ ئەوبۆچوونەیFerdinand Tönnies ی واتە Geneinschaftکە لە سەر چۆنیەتی کۆمەڵگا و کۆمەڵناسی بوون ،وەبیر دێنایەوە و دەیگووت :ئەو فۆڕمە کۆنەی کۆمەڵگا دەگەڵ بۆچوونی Demeninschaftوئەو دەستە وکۆڕە فەرهەنگی هاوبەشییانەی کۆمەڵگای مۆدێرنی کە بە پێی هێزی تەکنیکی پێکهاتوون دەگەڵ بۆچوونی Gesellschaftزۆر وێکچوویان هەیە . جێوازییەکەش ئەوەیە کە بە پێی لێکدانەوەیTönnies دە ساڵی 1887 دا لە دەرفەتێکدا کە هێشتا دەوڵەتینەتەوەیی نەبووە ئەو چەمکە کە بکەوێتە بەر لێکۆڵینەوە . حەولیTönniesئەوە بوو کە لە سەر دەوڵەتی نەتەوەیی وەک ڕێکخراوەیەکی کۆمەڵایەتی شتێک بنووسێ هاوکات کە Deutschیش دەیەویست شتێک بنووسێ ، کە ئەرێ ئەساسەن دەوڵەتێکی نەتەوەیی ئیمکانی دامەزراندنی هەیە .

ناسیونالیزم و پەیوەندییەکانی کۆمەڵایەتی پاشان سرنجی Ernest Gellnerو Benedict Anderson یان ڕاکێشا و بوونە هۆی گەشەکردنی نەخشی پەیوەندییەکانی کۆمەڵایەتی دە پێکهێنان و وەرێخستنی فەرهەنگێکی نەتەوەییدا.

هووگ ستێن واتسۆن

جۆرج هووگ نیکۆلاس سێتۆن واتسۆن لەساڵی 1916 لە بریتانیا لە دایک بووە و لە ساڵی 1984 کۆچی دوایی کردووە ، پرۆفسۆری مێژووی رووس و سەرۆکی مەدرەسەی سلاوۆنیک و ڕۆژهەڵاتی ئوروپا لە زانستگای لەندەنێ بووە دە نێوان ساڵەکانی 1951 تا 1983 دا .

بەرهەمی سێتۆن واتسۆن (نەتەوە و دەوڵەت)دە ساڵی 1977 دا لە باری تێئۆرێکییەوە دەگەڵ بەرهەمی کارڵ دۆچ وێچوویەکی زۆریان بووە . دە پێشوتاری کتێبەکەیدا سپاسی ئانتۆنی دێ سمیت و دۆچ دەکا ،بەڵام ئەو حەولی نەداوە تا شوێنی ئەوان هەڵبگرێتەوە .ناکرێش هەر وا بە هاسانی لێکۆڵینەوەکانی ئەو تێکەڵ بە لێکۆڵینەوەکانی تر بکرێن ، بەڵام یەک دوو بۆچوونی هەن دە کتێبی "دەوڵەتان زۆربەرلە بوونی نەتەوەکان هەبوون " دا ئاماژە بە لاپەڕەی هەووەڵ دەکا و جەخت لە سەر ئەوە دەکاتەوە کە نەتەوە،مەشڕووت بە مێژووی هاوبەشە ، کە زیاتر لە گەشەکردنی فەرهەنگی یەکدەست و هاوبەش دەدوێ تا حقووقی دەوڵەتی و بواری سیاسی .ئەو دەڵێ":یەک نەتەوە لە یەکگرتوویی مرۆڤەکان کە ئەندامانیان دەپەیوەندییەکی بەهەستی هاودەردی دەگەڵ یەکتر، فەرهەنگی یەکگرتوو و هەستی نەتەوایەتی "دا خۆی دەنوێنێ .

ئەو خۆ بە لێکۆڵینەوە لە مەڕ ناسیونالیزم وەک تێئۆرییەک خەریک ناکا یان حەولی وەکۆکردنەوەی بەڵگە بۆ باسی نەتەوایەتی نادا . تێئۆری بەرزەفڕانەی ئەو زیاتر لەوانە لە شەقەی باڵی دەدا .حەولی ئەوە دەدا کە سەیوانێک بە سەر تێگەییشتنی فەرهەنگی ئوروپایی دا هەڵبدا . کە بەشێکی گەورەتری ڕەوتی مێژوویی چۆنیەتی دامەزراندنی دەوڵەتە نەتەوەیییەکان لە ئاسیا و ئەفریقاش بگرێتەوە .

لێرە بە زمانێکی دیکەی لە مەڕ ئەو بزووتنەوە سەربەخۆییەی نەتەوایەتی و ئاسەواری ئەو لە سەر چۆنیەتی چوارچێوەی دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەییەوە دەدوێ . لێکۆڵینەوەکە ئەو بەشە کە دەگەڕێتەوە سەر ئاسەواری ناوەرۆکی بزووتنەوی نەتەوایەتی لە سەر دەوڵەتەکان دە نێو نەتەوەی جۆراوجۆرکانیشدا دەگرێتەوە . سێتۆن واتسۆن ئەوەش لەبەرچاو دەگرێ کە ئەو بزووتنەوە ناسیونالیستییانەی ڕۆژاوای ئوروپا ئەغڵەب شوێندانەربوون لە سەر بزووتنەوەسەربەخۆییخوازەکانی لە دەرەوەی ئوروپا ،تا بیری ناسیونالیستی کۆپی بکەن بۆ داوای بە هەرێمیکردن و حەول بە مەبەستی بۆ بە یەکدەست کردنی فەرهەنگی ئەو بزاوانە .

نەتەوەودەوڵەت وەپێش ئەو ئاڵوگۆڕانەی کە هۆی خولقاندنی گەرای تێئۆری دە ساڵەکانی 1980 دا بوو، کەوت ، کە هەر ئەوەش ئیزنی بە سەرقاڵی ئەو بۆ ئەو ڕەوانگە مێژوویی یەی خۆی دەدا . ئەو توانی پاشان چەکەرەی تێئۆری لێکۆڵینەوەی لە مەڕ ناسیونالیزم بخولقێنێ . بەو مانایە کە ئەو دەیدیت کەبیری نەتەوایەتی هێزی هاندەرە دە قووڵایی ناخی هەموو ئینسانێکدا ، کە ڕیشەی دە سروشتی مرۆڤایەتی و میراتی کۆمەڵایەتی و لە مێژووی کشتوکاڵی هەزاران ساڵ لەمەوبەری ئێمەدا هەیە.ئەو پێیوایە کە بەرهەمی نکۆڵی لەو میراتە ڕووحی ڕەوانییە هەر وەک چۆن بەستێنی بۆ ناسەرکەوتوانەی پێکهێنانی دەوڵەتی نەتەوەیی ساز دەکا بۆ تاکەکانیش ساز دەکا. زانیاری نەتەوەیی بە پێی تێڕوانینی ئەو بوونی باشە بۆیە دژایەتی دەگەڵ پاراستنی هێندێک شتی فەناتیکی دە قالبی نازیسم و دیکتاتۆری کەلە سۆویەتدا هەیە دەکا . نکۆڵی لە زانیاری نەتەوایەتی و میراتی نەتەوەیی نەک هەر لە ناسلامەتی سیاسی بگرە لە ناسلامەتی ڕەوانیش دەدوێ ، هەروەها خۆی لە خۆیدا دژایەتییەکیشە دەگەڵ شارستانییەت.

.ده کۆکردنەوەی سەرجەمی باسی نەتەوە و دەوڵەت دا باسەکە دەهەرێمێکی بەربەرینی لێکۆڵینەوەدا دێ و دەچێ ، و وتوویژەکان بادراو وئاڵۆزن .سێتۆن واتسۆن زارکی هەگبەی لێکۆڵینەوەکەی لە دوایین بابەتی گریدەدا و سەر لە نوێ وبیر دێنێتەوە کە زانیاری نەتەوایەتی نەک هەر دزێو نییە بەڵکوو بە پێچەوانەوە شتێکی یەکجارسروشتییە .

مرۆڤایەتی دەبێ فێربێ هەر وەک چۆن چارەی کێشەی چینایەتی و ناعەداڵەتی کۆمەڵایەتی دە بەرنامەی نێو نەتەوەیی خۆیاندا گونجاندووە، دەبێ دەگەڵ سەرهەڵدان و خۆ نواندنی فەرهەنگی نەتەوەکانیش هەر بە بەرنامەیەکی نێو نەتەوەیی یەوە خەریکی چارە سەری بێ . ئەگینابە پێچەوانەوە هەڵسوکەوتی دەگەڵ بکرێ ، مرۆڤایەتی بەرەو فەوتان و داڕزان هەنگاو دەنێ . بە پێی قسەکانی سێتۆن واتسۆن ،هیچکام لەو فاکتۆڕانەی کە باسیان هاتە گۆڕێ ناتوانن لە بایخیان کەم بکرێتەوە لە ڕاست پرسگەلی ئیدۆئۆلۆژی وئەو بەرهەمەتازە کەڵەکەکراوانەی سەرخەڵوزی کوورەی کۆمەڵگای سەنعەتی .لێکۆڵینەوەی سێتۆن واتسۆن هەر دەڵێی هەموو ناسیونالیزمێکی وەکۆکردووە تا وەدوای نیزیکترین بەرنامەی لواوی مێژوو بکەون . هەر وەک هێردێر جارێک لە جاران دە سەدەی 17دا دە دوایین ئاگادارییەکەیدا گوتوویەتی، (تەنیا ئەو دەوڵەتە بەر حەقە کە دەتوانێ دەگەڵ خەڵکی خۆی وبایخەکانی سروشتی خۆی بە بێ مەترسی دەگەڵ خەڵک ونەتەوەی دیکەش دە ئاشتەوایەکی گونجاودا بژین .سێتۆن واتسۆن یش دەگەڵ جەوهەری ئەوباوەڕی هێردێر بە تەواوی کۆکە .

کارلتۆن هێ . هایێز

کارڵتۆن ژۆزێف هونتلی هایێز دە ساڵی 1882 لە نیوویۆرک لەدایکی بووە و سێی سێپتامبری ساڵی 1964 کۆچی دوایی کردووە ودە ساڵی 1919دا یەکێک لە مێژووناسان و ماموستا و پرۆفسۆری ئەمریکا بووە . ئەو کاتولیک بوو و دە شەڕەکانی ناوخۆیی ئیسپانیایەدا لایەنگری لە فڕانکۆ دەکرد ،ساڵی 1942 _ 45 باڵیۆزی ئەمریکا بوو لە ئیسپانیایە ،ئەو دوایین حەولی خۆی دا تا ئیسپانیای ڕازی کرد کە لایەنگری لە بەرەی دژ بە موتەحیدین نەکا واتە دەگەڵ بەرەی موتتەفیقین کە بریتی بوون لە ژاپۆن، ئیتالیا ،ئاڵمان، نەکەوێ .

بەرهەمی کارڵتۆن هایێز واتە(تەکامولی مێژوویی ناسیونالیزمی مۆدێڕن)کە دە ساڵی 1931 دا دراوەتە دەرێ .ئەو وەک هەووەڵین مێژووناسی بواری ناسیونالیزمە کە حیسابی بۆ کراوە ، و وەک پێشەنگێک کە بە ڕوونی زنەی ناسیونالیزمی وەک بەرهەمێکی ڕووناکبیرانەی سەدەی 17ڕۆشەنگەری کە لە لایەن تاقمێک بیرمەندانی وڵاتە ڕۆژاوایی یەکانەوە بە دیاری بۆ ئەو دەوڵەتە نەتەوەییە تازە دامەزراوانەی وەک پشتیوانی توند وتیژی و _ دە ئەوپەڕی خۆیدا فاشیزم هێنرابوو .ئەو لێکۆڵینەوەی مێژوویی هایێز بە مەبەستی سەرزرینگاننەوە وشیارکەرەوەیەک دەبابەتی (تەکامولی مێژوویی ناسیونالیزمی مۆدێڕن) دا بە دژایەتی ئەو بەستێنە مەنفییە نووسێویێتی ،ویستوویە لێکدانەوەیەکی بەرینتر و زیاتر پلورالی (چەندلایەنە)لە بیری نەتەوەیی وەک چەمکێک بداتە دەستەوە . هایێنز لێرە بازدێک بە سەر دونیای کۆندا دەدا ،ولەوێ کە گوند ، خزم وبیری عەشایری بە سەر مرۆڤەکاندا دابەشکراوە بە"ئێمە"و"ئەوان"و ئیدۆئۆلۆژیی یەکی کۆمەڵگا کەدە لێکۆڵینەوەکەی هایێنز دا وەک پێناسەی ناسیونالیزمی مۆدێڕن خۆی دەبینێتەوە. پاشان درێژەی سەدەی ناوەڕاست و مەسیحییەت و بە جیهانی کردنی سیاسەتی کلیساکانی کاتولیک وەک نموونەیەک بۆ کۆمەڵگا دێنێتە ژێر توێژینەوە. سەدەی 15 وەک دەرفەتێکی بە سیاسی کردنی پرۆتستانتیزم وسەرەتای خۆ ڕزگارکردن لە کۆمەڵگای فیئۆداڵی بەرەو دەوڵەتی نەتەوایەتی دادەنرێ.

ناوەڕاستی ساڵەکانی 1700 هایێز بەچاخی سەرهەڵدانی فەلسەفەی ناسیونالیزم دەناسێنێ ، کە هەووەڵین هێمای دابینکراوی خەڵکسالاری دە کۆمەڵگا دا هەستی پێدەکرا. هایێنز باسی بەرنامەیەک بۆ ڕوونکردنەوە کە بەشێکی بەر لە ویستی بە جیهانیکردنی مرۆڤەکان و توێژینەوەی لە مەڕ کۆمەڵگا . وبەشێکی دیکەی کە جوێ کردنەوەی بیرو باوەڕگەلی فەرهەنگی نەتەوەییە دەکا . ئەوەش پێش لە هەموو شت پێویستی بە چیکڵدانە ، مرۆڤدۆستی ، ناسیونالیزم هەیە کە بۆڕادەی بەربەرینییان ، هایێز ئاماژە بەبولینگبرۆک لە ئینگلیس و ڕاسۆ لەفەڕانسە وهێردێرلە ئاڵمان دەکا .

ئەو چەشنە ناسیونالیزمە سەرەتایی یە لایەنگری زۆری لە نێوان یەعقوبییەکان و لیبڕالە سوونەتیەکان وهەر توێژ و پلەیەکی خۆگونجێنەری دی بوو هەرکام بە پێی کەسایەتی بیر وبۆچوونیان نوێنەرایەتی بەشێکیان دەکرد .ڕەوتەکە نیشاندەری پێشەوەچوونێکە دە بواری ئەو بیری نەتەوەیی یە دا کە تا ڕادەیەک هەموو بە پێی بۆچوونی خۆیان کاردانەوەیان بووە.بەڵام هایێز حەول بۆ وەیکە بڵێ مێژوو هەنگاوی بەرەو باشبوون دەنێ دەدا. شێوە ناسیونالیزمی ئەو دوایی یانە ، کەوەشەندارە دە سروشتی خۆیدا خۆیی پارێزی گرژە ، دەمارگرژ و دژ بە بێگانەیە . ئەوە کاتێکە کە خۆی هایێز ماوە و بە شێوەیەکی گشتی بە وەرچەرخانێک بەرەو کۆمەڵگایەکی سەرەڕۆیی یانە کە لە سەردەمی بەر لە چاخی ڕۆشەنگەریی وڕۆژانی بەرلە شۆڕش کە حاکم بوو لێکیدەداتەوە. ئەو دەو دەوڵەتە دیکتاتۆرانەی ئێستاش کەم تا کورتێک ئەو خۆگیفکردنە بە نێوی مەسبەتگەرایی و ماتریالیزمی سەدەی 18دادەبینێ، و دە ناسیونالیزمی ئینسانی یشدا بیر وبۆچوونی بەرهەڵستکاری وبەرچاوتەنگی و بێ چیکڵدانەیی . لێکۆڵینەوەی هایێز هیوادارێکی پێوەدیارە کە بەشکەم کۆمەڵگای ئەمریکا بەرپرسیارەتی ناسیونالیزمی خۆیی پاریز وەک موشکیلێکی ناوخۆیی وەستۆ بگرێ.بنەمای کتێبی ئەو کۆی ئەو قسە وتووێژانەیە کە لە موئەسیسەی جیهانی لە ماساچوسێت و ئەوسمینارانەن کەدەگەڵ خوێندکارەکانی زانستگای کلۆمبیا کردوونی وڕێبازی دابینکردنی بابەتەکە شیدەکاتەوە . تێڕوانینی هایێز لە سەر ئەو ڕووناکبیرانەی مامناوەندی کۆمەڵگا کە نوێنەرایەتی بیری نەتەوەیی لە ئوروپا دا دەکەن ، وەک دەسکەوتێک کە ئەو دەیەویست ئاسەواری بە سەر چۆنیەتی کۆمەلگاوە ڕوو بە ڕێبازێکی دیکە وەدی بێ .ئەگەر بیری نەتەوەیی بە درێژایی ئەو سەتساڵانە لە سەرهەڵدان بوایە ،جێی خۆی بوو کە هێزێکی دژبەریش بیتوانیبا دە دوا ڕۆژدا سەرهەڵبدا.ناسیونالیزم سروشتیتر لە ئیمپریالیزم یان بیری ڕیشەیی نییە . هەرلەبەر وەشە کە پرسیاری لە مەڕ چاکی و ناچاکی ناسیونالیزم بۆ هایێز پرسیارێکە ویژدانی دە نێو دەستەڵاتداراندا و دەرێژی ئەو پرسیارەش پێویستی بەزانیاری و ڕوونکردنەوە هەیە . ساڵی 1926 ئەو کتێبی (وتارگەلێک لەمەر ناسیونالیزم)ی وەک لێکۆڵینەوەیەکی تایبەت و جێواز لە مەڕ شکڵی میلیتانتی ناسیونالیزم کە دە پەیوەندی دەگەڵ شەڕی هەووەڵی جیهانیدا خۆی دەنواند بڵاوکردەوە .